

VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ TARNYBA

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų
 tarnybai
A. Jakšto g. 6
LT-01105 Vilnius

2017-01-31 Nr. 4S-347
Į 2017-01-05 Nr. 4-01-144

DĖL NACIONALINĖS KOVOS SU KORPCIJA 2015-2025 M. PROGRAMOS PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO

Atsakydami į Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2017-01-05 raštu Nr. 4-01-144 pateiktą prašymą, teikiame informaciją apie Nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 m. programos priemonių įgyvendinimą (pridedama).

PRIDEDAMA:

1. Informacija apie Nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 m. programos priemonių įgyvendinimą, 9 lapai.
2. Vidaus sandorių sukeltamų pasekmių analizės išvados, 7 lapai.

Direktoriaus pavaduotoja,
laikinei atliekanti direktoriaus
funkcijas

Sigita Jurgelevičienė

Živilė Cibutavičienė, tel. (8 706) 63705, el. p. zivile.cibutaviciene@vpt.lt

INFORMACIJA APIE NACIONALINĖS KOVOS SU KORUPCIJA 2015-2025 M. PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMĄ 2016 METAIS

PRIEMONĖ	VEIKLOS	TERMINAS	BŪSENA	BŪKLĖ	PASIEKTI REZULTATAI	ASIGNAVIMAI	VEIKSMINGUMO VERTINIMAS
Tikslas: užtikrinti sąžiningą konkurenciją, skaidrų ir racionalų prekių, darbų ar paslaugų pirkimą vykdant viešuosius pirkimus.							
4.1.2. Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas metodinėmis priemonėmis	Metodinės pagalbos priemonių viešųjų pirkimų srityse, kuriose yra korupcijos rizikos veiksnių, rengimas, atnaujinimas ir diegimas.	iki 2019-12-31	Vykdoma	Iki numatyto laikotarpio pabaigos ketinama ir toliau rengti metodinės pagalbos priemones perkančiosioms organizacijoms. Planuojami rengti teisės aktai 2017 metams įvardinti Viešųjų pirkimų tarnybos Strateginiame 2017-2019 m. veiklos plane.	*1. Informaciniai pranešimai: - Dėl lengvųjų automobilių viešųjų pirkimų rekomendacijų - Dėl riboto konkurso būdo pasirinkimo tikslingumo ir tiekėjų kvalifikacijos - Dėl maitinimo paslaugų tiekėjams keliamų kvalifikacijos reikalavimų	0.00 Eur***	1. VPT Identifikavo problemas susijusias su skaidrumo principo pažeidimais perkančiosioms organizacijoms vykdant lengvųjų automobilių pirkimus, nustatant kvalifikacinės atrankos kriterijus bei vertino tvarką ribotuose konkursuose ir nustatant kvalifikacijos reikalavimus maitinimo paslaugų pirkimuose. Siekdama užkirsti kelią tolimesniam galimam perkančiųjų organizacijų piktnaudžiavimui, VPT parengė informacinius pranešimus, kuriuose numatytos atitinkamos elgesio taisyklės perkančiosioms organizacijoms vykdančioms šiuos pirkimus. Pažymėtina, kad 2015 m. buvo parengtos

							<p>rekomendacijos dėl lengvųjų automobilių pirkimų vykdymo, o minėtas informacinis papildomai primena apie parengtas rekomendacijas, jų taikymą ir jose sprendžiamas problemas.</p>
					*2. Standartinės pirkimo sąlygos dėl pasiūlymų šifravimo		<p>2. Siekiant sustiprinti elektroninių pasiūlymuose esančios informacijos saugumą VPT sukūrė galimybę tiekėjams teikiant pasiūlymus CVPIS priemonėmis papildomai užšifruoti savo kainų pasiūlymus. Atitinkamai buvo parengtos Standartinės pirkimo sąlygos dėl pasiūlymų šifravimo perkančiosioms organizacijoms, kad tinkamai aprašyti sąlygas pirkimo dokumentuose dėl pasiūlymų šifravimo.</p>
	Viešųjų pirkimų tarnybos darbuotojų gebėjimų stiprinimas.	iki 2019-12-31	Vykdoma	Numatytuoju laikotarpiu planuojama kasmet stiprinti Viešųjų pirkimų darbuotojų gebėjimus viešųjų pirkimų, korupcijos	* 8 mokymų programose apmokyti 80 VPT darbuotojų ** 3 mokymo programose užsienyje apmokyti 8 VPT darbuotojai **Taiex programos Peer 2 Peer mokymai 17 VPT darbuotojų,	20.556,57 Eur***	Viešųjų pirkimų tarnybos darbuotojai, įgiję kompetencijas mokymuose, kurs metodines priemones, rengs teisės aktus, išaiškinimus perkančių organizacijų atstovams. Taigi, įgytos žinios mokymuose bus

				prevencijos srityse.	pasitelkiant užsienio ekspertus		skleidžiamos viešųjų pirkimų dalyviams.
	Mokymų, skirtų perkančiosioms organizacijoms, organizavimas ir vykdymas.	iki 2019-12-31	Vykdoma	Numatytauoju laikotarpiu numatyta kasmet apmokyti apie 1600 viešųjų pirkimų specialistų – perkančiųjų organizacijų atstovų.	*1500 **34 perkančiųjų organizacijų atstovai apmokyti pagal TAIEX Peer2Peer programą, pasitelkiant užsienio ekspertus	3.162,00***	Apmokyti perkančiųjų organizacijų atstovai įgis daugiau kompetencijų viešųjų pirkimų srityje. Mokymų metu aptariami praktiniai klausimai, rengiamos diskusijos, surengti mokymai dauguma atveju vertinami labai gerai, kas rodo tinkamą Viešųjų pirkimų tarnybos indėlį perkančiųjų organizacijų mokymo srityje.
	Mokymo priemonių, skirtų perkančiųjų organizacijų darbuotojų praktiniams įgūdžiams stiprinti, rengimas ir diegimas.	iki 2017-12-31	Vykdoma		* 20 infografikų, atmintinių * 7 Gerosios praktikos	0.00 Eur***	Paskelbti infografikai Viešųjų pirkimų tarnybos internetinėje svetainėje, publikuoti gerosios praktikos pavyzdžiai tiesiogiai prisideda pri perkančiųjų organizacijų praktinių įgūdžių tobulinimo (padeda lengviau suprasti viešųjų pirkimų reglamentavimą)
4.1.5. Tobulinti Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą – numatyti informacijos	Galimybės Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje skelbti duomenis apie tiekėjus, kurie neįvykdė ar	iki 2017-12-31	Įvykdyta		*Sudaryta galimybė susipažinti su nepatikimų tiekėjų sąrašu http://www.cvpp.lt/	0.00 Eur***	Priemonės įgyvendinimas tiesiogiai prisidėjo prie siekiamo tikslo: užtikrinti sąžiningą konkurenciją, skaidrų ir racionalų prekių, darbų ar paslaugų pirkimą vykdant viešuosius pirkimus. Sudaryta galimybė perkančiajai organizacijai

<p>kaupimo ir viešo skelbimo apie viešuosiuose pirkimuose negalinčius dalyvauti ūkio subjektus būdus ir galimybes, sukurti kitas skaidrumui ir viešumui užtikrinti reikalingas priemones</p>	<p>netinkamai vykdė pirkimo sutartį, ir tai buvo esminis pirkimo sutarties dėl tiekėjo kaltės pažeidimas, dėl kurio buvo nutraukta pirkimo sutartis ar įsiteisėjo teismo sprendimas, kuriuo tenkinami perkančiosios organizacijos reikalavimai pripažinti pirkimo sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą esminiu ir atlyginti dėl to patirtus nuostolius, sudarymas.</p>						<p>eliminuoti nepatikimų tiekėjų sąraše esančius tiekėjus, siekiant užtikrinti sąžiningą konkurenciją viešuosiuose pirkimuose.</p>
--	--	--	--	--	--	--	--

4.1.7. Naujos Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos sukūrimas**	Techninių galimybių studijos parengimas	iki 2016-12-31	Vykdoma	2016 m. įsigytos Investicijų projekto (galimybių studijos) parengimo paslaugos, darbų pabaiga numatyta 2017-02-23.	-	10.769,00 Eur***	Kadangi šios priemonės įgyvendinimas planuojamas Europos Sąjungos fondų investicijų lėšomis, pagal Projektų finansavimo sąlygų aprašo reikalavimus investicijų projekto (galimybių studijos) parengimas yra privaloma veikla, norint vykdyti tolimesnius informacinės sistemos kūrimo ir įdiegimo darbus bei tiesiogiai prisidėti prie Tarpinstituciniame veiklos plane numatyto tikslo - užtikrinti sąžiningą konkurenciją, skaidrų ir racionalų prekių, darbų ar paslaugų pirkimą vykdant viešuosius pirkimus - pasiekimo.
	Naujos Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos sukūrimas ir įdiegimas	iki 2019-12-31	Vykdoma	Šią veiklą planuojama pradėti vykdyti 2017 m. III ketv., kai gavus Informacinės visuomenės plėtros komiteto išvadą dėl Investicijų projekto (galimybių studijos) vertinimo Vidaus	-	0.00 Eur***	Veikla tiesiogiai prisidės prie priemonės įgyvendinimo ir Tarpinstituciniame veiklos plane numatyto tikslo - užtikrinti sąžiningą konkurenciją, skaidrų ir racionalų prekių, darbų ar paslaugų pirkimą vykdant viešuosius pirkimus - pasiekimo.

				reikalų ministerijai bus pateiktas valstybės projekto projektinis pasiūlymas.			
4.1.8. Viešųjų pirkimų rizikos valdymo informacinės sistemos kūrimas, plėtra, tobulinimas ir diegimas**	Techninių galimybių studijos, susijusios su Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimu, parengimas	iki 2017-12-31	Vykdoma	2016 m. pabaigoje priimtas sprendimas naujos Viešųjų pirkimų rizikos valdymo informacinės sistemos (VPRV IS) nekurti, o ją integruoti į naują CVP IS kaip atskirą Rizikos valdymo posistemę. Gavus Vidaus reikalų ministerijos pritarimą dėl 4.1.7 ir 4.1.8 priemonių apjungimo ir jų įgyvendinimo vieno Europos Sąjungos fondų investicijų lėšomis finansuotino projekto	-	3.630.00***	Kadangi šios priemonės įgyvendinimas planuojamas Europos Sąjungos fondų investicijų lėšomis, pagal Projektų finansavimo sąlygų aprašo reikalavimus investicijų projekto (galimybių studijos) parengimas yra privaloma veikla, norint vykdyti tolimesnius informacinės sistemos kūrimo ir įdiegimo darbus bei tiesiogiai prisidėti prie Tarpinstituciniame veiklos plane numatyto tikslo - užtikrinti sąžiningą konkurenciją, skaidrų ir racionalų prekių, darbų ar paslaugų pirkimą vykdant viešuosius pirkimus - pasiekimo.

				apimtyje, 2017 m. sausio mėnesį įsigytos papildomos Rizikos valdymo posistemės funkcionalumų aprašymo rengiamame CVP IS Investicijų projekte paslaugos. Darbų pabaiga numatyta 2017-02-23.			
	Viešųjų pirkimų rizikos valdymo informacinės sistemos sukūrimas ir (ar) tobulinimas	iki 2019-12-31	Vykdoma	Šią veiklą planuojama pradėti vykdyti 2017 m. III ketv., kai gavus Informacinės visuomenės plėtros komiteto išvadą dėl Investicijų projekto (galimybių studijos) vertinimo Vidaus reikalų ministerijai bus pateiktas valstybės projekto	-	0.00 Eur***	Veikla tiesiogiai prisidės prie priemonės įgyvendinimo ir Tarpinstituciniame veiklos plane numatyto tikslo - užtikrinti sąžiningą konkurenciją, skaidrų ir racionalų prekių, darbų ar paslaugų pirkimą vykdant viešuosius pirkimus - pasiekimo.

				projektinis pasiūlymas.			
4.1.4. Atlikti vidaus sandorių reguliavimo poveikio įvertinimą ir prireikus apriboti galimybes sudaryti vidaus sandorius	analizės atlikimas, jos įvertinimas ir išvadų, kokias pasekmes sukelia vidaus sandorių sudarymas, pateikimas Ūkio ministerijai	iki 2015-09-31	Įvykdyta		*Parengta ataskaita, pateikta raštu LR Ūkio ministerijai ir Vyriausybės kanceliarijai 2015-10-05 Nr. 4S-3328	0.00 Eur****	Ataskaitoje nurodyti vidaus sandorių sistemos trūkumai, teikti siūlymai stiprinti vidaus sandorių kontrolę. Išsami informacija pateikiama pridedamoje ataskaitoje.

ĮGYVENDINIMAS PAGAL 2 PUNKTĄ:

UŽDAVINYS	PLANO VERTINIMO KRITERIJUS	KRITERIJAUS PAVADINIMAS	REIŠMĖ	PASIEKIMAS 2016 METAIS
Užtikrinti sąžiningą konkurenciją, skaidrų ir racionalų prekių, darbų ar paslaugų pirkimą vykdant viešuosius pirkimus.	R-4-1	Viešųjų pirkimų tarnybos viešai skelbiamais duomenimis, skelbtų elektroninių pirkimų vertės dalis (visų įvykdytų skelbtų viešųjų pirkimų vertės procentais)	91	98,7 (tikslė reikšmė gali nežymiai skirtis, apibendrinus metinius duomenis)
4.1. Stiprinti viešųjų pirkimų priežiūrą, mažinti ir šalinti nustatytus korupcijos rizikos veiksnius, rengti ir įgyvendinti papildomas prevencijos priemones perkančiose organizacijose, kad būtų galima nustatyti korupcijos atvejus įvairiais viešojo pirkimo etapais.	P-4-1-1	Viešųjų pirkimų tarnybos darbuotojų gebėjimų stiprinimas (mokymai, kursai, stažuotės ir kt.) (vienetais)	15	*80 Viešųjų pirkimų tarnybos darbuotojų buvo apmokyti pagal 8 mokymų programas ** 8 Viešųjų pirkimų tarnybos darbuotojai buvo apmokyti pagal 3 mokymų programas **17 Viešųjų pirkimų tarnybos darbuotojų apmokyti pagal TAIEX

				Peer2Peer programą, pasitelkiant užsienio ekspertus
	P-4-1-2	Mokymai perkančiųjų organizacijų atstovams (dalyvių skaičius)	100	*1500 ** 34 perkančiųjų organizacijų atstovai apmokyti pagal TAIEX Peer2 Peer programą, pasitelkiant užsienio ekspertus

* finansuojama iš bendrųjų Viešųjų pirkimų tarnybai skirtų asignavimų

** finansuojama 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ Nr. 10.1.2-ESFA-V-916 priemonės „Nacionalinių kovos su korupcija priemonių įgyvendinimas“ lėšomis.

*** Priemonių įgyvendinimui Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programos įgyvendinimo 2015-2019 metų Tarpinstituciniame veiklos plane lėšos buvo numatytos tik iš 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų lėšomis finansuojamų projektų.

VIDAUS SANDORIŲ SUKELIAMŲ PASEKMIŲ ANALIZĖS IŠVADOS

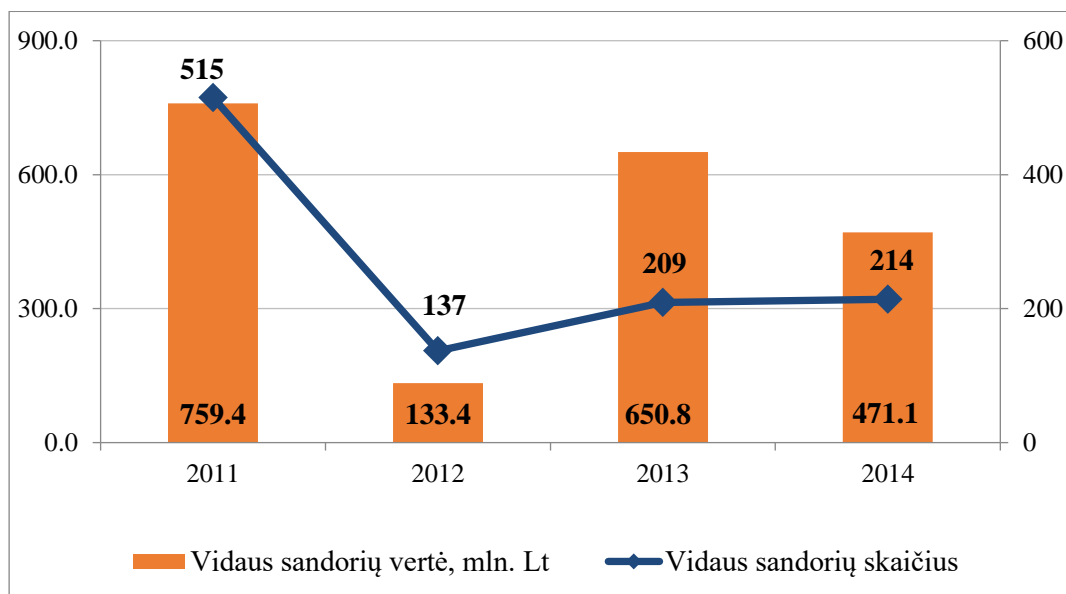
1. Įvadas

Vidaus sandorių sukeltųjų pasekmių analizei atlikti Viešųjų pirkimų tarnyba (toliau – Tarnyba) naudojo:

- viešųjų pirkimų ataskaitų, kurias perkančiosios organizacijos pasibaigus ataskaitiniams kalendoriniams metams pateikia Tarnybai ir paskelbia Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje (toliau – CVP IS), duomenis;
- Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos atlikto Komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo rezultatus ir išvadas¹;
- Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės atlikto valstybinio audito „Valstybinio audito ataskaitoje „Elektros energetikos sektoriaus pertvarka“ pateiktos rekomendacijos įgyvendinimas“² rezultatus ir išvadas;
- kitą Tarnybos gautą informaciją, susijusią su vidaus sandorių sudarymu bei jų sukeltųjų pasekmėmis.

2. Vidaus sandorių apimtis Lietuvoje ir jų sukeltųjų pasekmės

2013–2014 m. laikotarpiu kasmet buvo sudaroma daugiau nei po 200 vidaus sandorių, o jų vertė svyravo nuo 650 iki 470 mln. Lt.

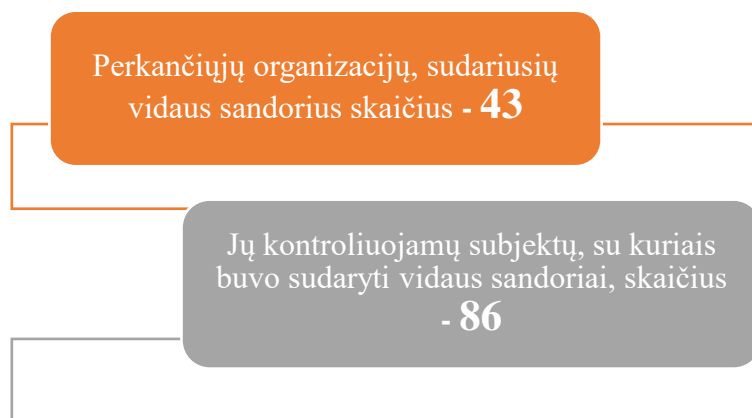
1 pav. Vidaus sandorių apimtys dinamika 2011–2014 m.

Nuo 2012 m. sausio 1 d. įsigaliojusio Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – Įstatymas) 10 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad viešasis pirkimas Įstatymo 10 straipsnio 5 dalyje nurodytu būdu gali būti pradedamas tik gavus Tarnybos sutikimą. 2011 m. sudarytų vidaus sandorių išaugusi, o 2012 m. sumažėjusi apimtis sietina su minėtu Įstatymo pakeitimu (1 pav.).

¹ http://www.kt.gov.lt/teise/nut/2015-04-30_1S-47.pdf;

² https://www.vkontrole.lt/audito_ataskaitos.aspx?tipas=2.

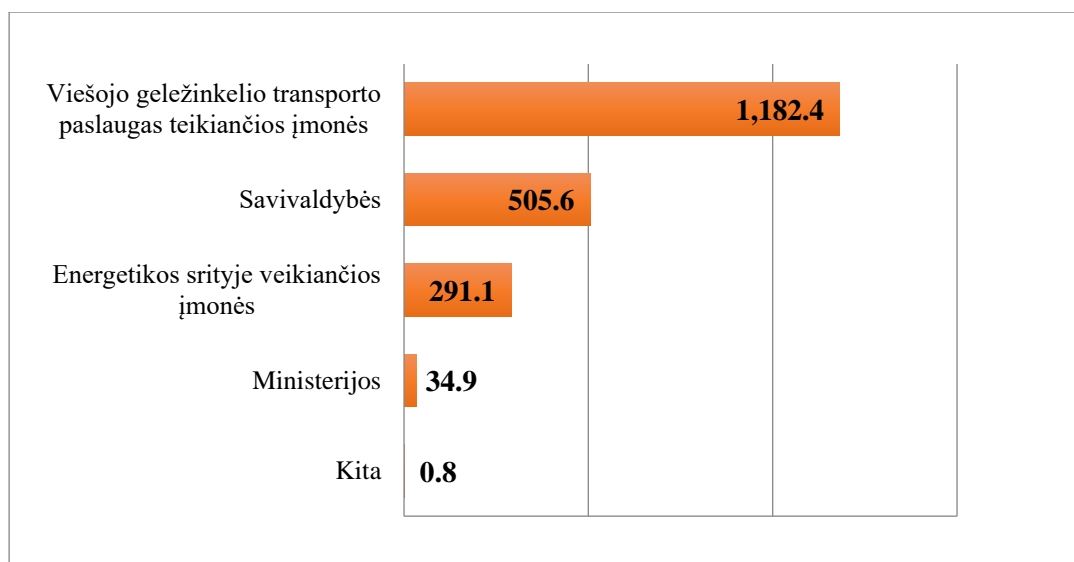
2011–2014 m. laikotarpiu kasmet vidutiniškai 21 perkančioji organizacija sudarė sutartis su 36 atskiro juridinio asmens statusą turinčiomis jų kontroliuojamomis savo pačių tarnybomis ar padaliniais, o per visą analizuojamąjį laikotarpį iš viso – 43 perkančiosios organizacijos su 86–iais savo kontroliuojamais subjektais (2 pav.).

2 pav. Organizacijų, 2011–2014 m. sudariusių vidaus sandorius, skaičius

Pagal CVP IS kaupiamus duomenis, apie 14 proc. subjektų, su kuriais analizuojamuoju laikotarpiu buvo sudaryti vidaus sandoriai, nevykdė pirkimų pagal Įstatymo nuostatas.

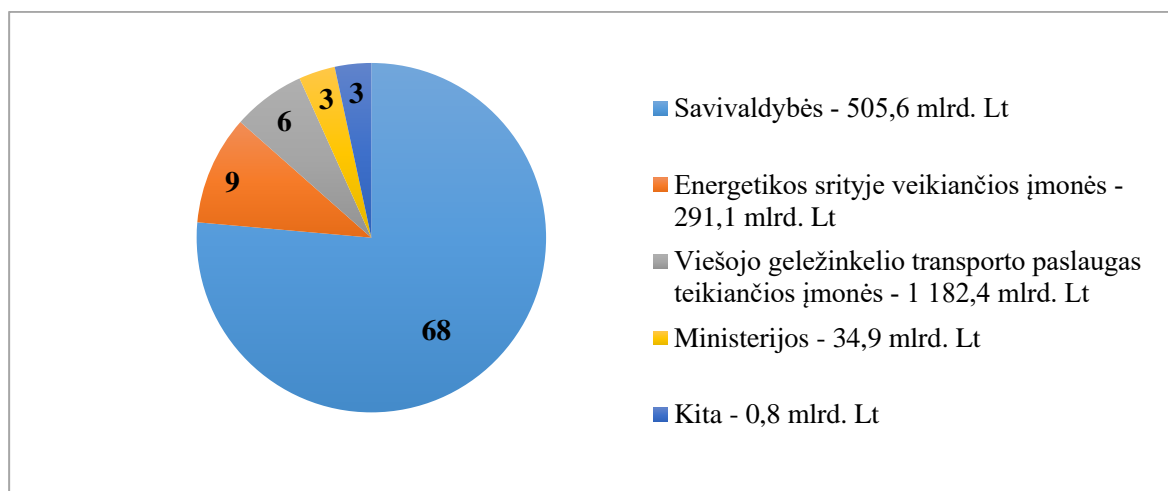
2011–2014 m. didžiąją dalį vidaus sandorių sudarė AB „Lietuvos geležinkeliai“. Ši organizacija sudarė apie 600 vidaus sandorių su 6–iais savo kontroliuojamais subjektais už 1,2 mlrd. Lt, ir jų vertė sudarė apie 60 proc. bendros per šį laikotarpį sudarytų vidaus sandorių vertės. Antroje vietoje – savivaldybės, kurios per analizuojamąjį laikotarpį sudarė daugiau nei 400 vidaus sandorių su 68 savo kontroliuojamais subjektais už 506 mlrd. Lt (25 proc. visų vidaus sandorių vertės).

3 pav. Vidaus sandorių vertės (mlrd. Lt) pasiskirstymas pagal perkančiųjų organizacijų grupes 2011–2014 m.

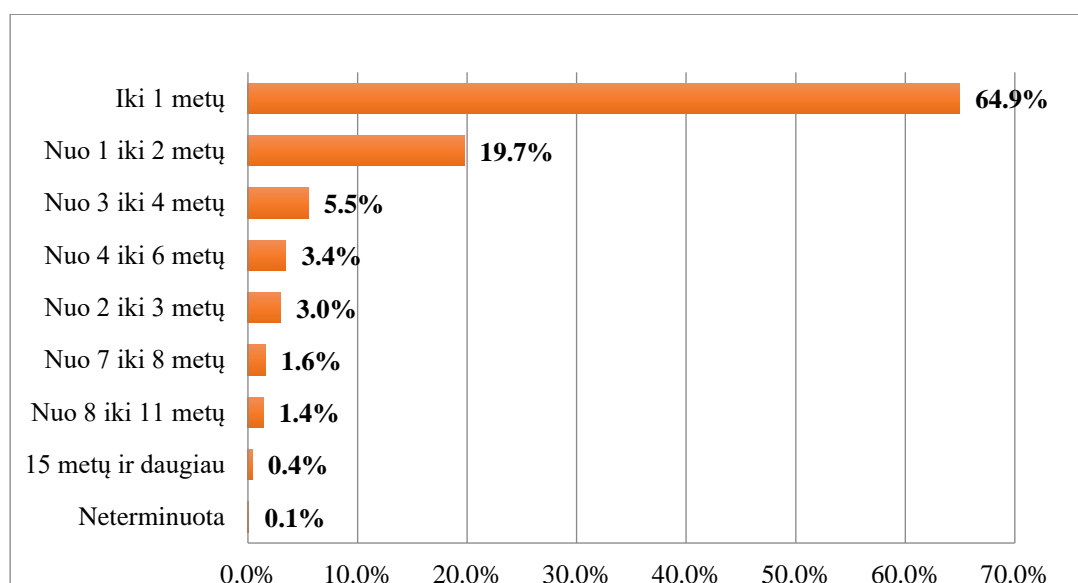
Nors didžiąją dalį vidaus sandorių sudaro viešojo geležinkelio transporto paslaugas teikiančios įmonės, daugiausia kontroliuojamų subjektų turi savivaldybės. 2011–2014 m. laikotarpiu

savivaldybės sudarė vidaus sandorius su 68 jų kontroliuojamais subjektais, o AB „Lietuvos geležinkeliai“ – su 6-iais.

4 pav. Perkančiųjų organizacijų grupės pagal kontroliuojamų subjektų skaičių ir sudarytų vidaus sandorių vertę 2011–2014 m.

Kadangi vidaus sandoriai sudaromi pagal Įstatymo 10 str. 5 dalyje numatytą išimtį, šių sutarčių trukmė, skirtingai nei viešojo pirkimo–pardavimo sutarčių, Įstatymo nuostatomis neribojama. Dauguma vidaus sandorių sudaroma trumpesniam nei vienerių metų (apie 65 proc.) arba iki dvejų metų laikotarpiui (apie 20 proc.). Yra atvejų, kuomet vidaus sandoriai sudaromi 15 metų ir ilgesniam laikotarpiui arba neterminuotai (5 pav.). Itin ilga sudaromų vidaus sandorių trukmė gali lemti „permokėjimus“ tokių sutarčių atvejais, nes eliminuojami rinkos dalyviai, galintys dalyvauti ir teikti konkurencingus pasiūlymus šiuose pirkimuose. Šiuo metu galiojantis Įstatymas nenumato pirkimo sutarčių, sudarytų pagal šio Įstatymo 10 str. 5 dalyje numatytą išimtį, kontrolės, todėl neaišku, ar perskaičiuojami tam tikrų prekių, paslaugų ir darbų įkainiai, priklausomai nuo jų kainų pokyčių rinkoje.

5 pav. Vidaus sandorių skaičiaus pasiskirstymas pagal trukmės intervalus 2011–2014 m., proc.

Sutarčių sudarymo netaikant konkurencingos procedūros sukeliamas pasekmes akivaizdžiai iliustruoja Konkurencijos tarybos 2014 m. atlikto Komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų rinkos tyrimo (toliau – Rinkos tyrimas)³ rezultatai.

Konkurencijos taryba pradėjo šį Rinkos tyrimą įvertinusi komunalinių atliekų tvarkymo sektoriuje nustatytų pažeidimų gausą, didelį tebevykstančių tyrimų dėl galimų Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio pažeidimų skaičių bei į šio sektoriaus teikiamų paslaugų, jų kainos ir kokybės svarbą vartotojams. Rinkos tyrimo tikslas – įvertinti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų organizavimo praktiką Lietuvoje, palyginti komunalinių atliekų tvarkytojams už jų paslaugas mokamas kainas skirtingose savivaldybėse ir pasiūlyti valstybės bei savivaldybių institucijoms priemones veiksmingai ir didžiausią naudą vartotojams teikiančiai konkurencijai užtikrinti. Rinkos tyrimo metu atsitiktine tvarka buvo apklaustos pusė (30) Lietuvos savivaldybių, jose veikiančios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas teikiančios įmonės bei regioniniai atliekų tvarkymo centrai ir palygintos komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainos už gyventojų komunalinių atliekų surinkimą ir vežimą savivaldybėse, kuriose komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikėjai buvo parinkti taikant konkurencingą procedūrą (pvz., viešąjį pirkimą, atrankos konkursą), ir savivaldybėse, kuriose tokių paslaugų teikėjas parinktas netaikant konkurencingos procedūros (pvz., vidaus sandoris). Iš apklaustų savivaldybių palyginimui buvo pasirinktos tos savivaldybės, kuriose yra panašūs abu pagrindiniai kriterijai (gyventojų tankis ir santykinis atstumas iki sąvartyno), o komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas teikiančios įmonės parinktos skirtingu būdu (vienose – organizavus konkursą, kitose – be konkurso):

Palyginimui pasirinktose savivaldybėse veikiančios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas teikiančios įmonės:

1 lentelė. Savivaldybėse veikiančios įmonės ir jų tipai pagal nuosavybę

Savivaldybė	Įmonių skaičius	Įmonės pavadinimas (įmonių pavadinimai)	Įmonės tipas (įmonių tipai) pagal nuosavybę
Kauno m.	1	UAB „Kauno švara“	Savivaldybės kontroliuojama įmonė
Kauno raj.	2	UAB „Kauno švara“ UAB „Ekonovus“	Kauno miesto savivaldybės kontroliuojama įmonė Privati įmonė
Utenos raj.	1	UAB „Utenos komunalininkas“	Savivaldybės kontroliuojama įmonė
Kėdainių raj.	1	UAB „Skongalis“	Privati įmonė
Klaipėdos raj.	1	UAB „Ekonovus“	Privati įmonė
Panevėžio raj.	1	UAB „Švaros komanda“	Privati įmonė
Šiaulių raj.	1	UAB „Kuršėnų komunalinis ūkis“	Savivaldybės kontroliuojama įmonė
Mažeikių raj.	1	UAB „Mažeikių komunalinis ūkis“	Savivaldybės kontroliuojama įmonė
Kretingos raj.	1	SI „Kretingos komunalininkas“	Savivaldybės įmonė
Rokiškio raj.	1	AB „Rokiškio komunalininkas“	Savivaldybės kontroliuojama įmonė
Ukmergės raj.	1	UAB „Ekonovus“	Privati įmonė

³ T. p., kaip ¹.

Iš Rinkos tyrimo metu apklaustų 30 savivaldybių 10 savivaldybių buvo sudariusios komunalinių atliekų tvarkymo sutartis netaikydamos konkurencingos procedūros, o 20 savivaldybių taikė konkurencingą procedūrą. Šis santykis atitiko bendrą situaciją visos Lietuvos savivaldybių lygiu, t. y., maždaug trečdalyje iš 60 Lietuvos savivaldybių komunalinių atliekų surinkimo ir pervežimo paslaugas teikia be konkurencingos procedūros paskirtos savivaldybių kontroliuojamos įmonės. Dėl tokių savivaldybių sprendimų kiti šių paslaugų teikėjai netenka teisės varžytis dėl galimybės veikti atitinkamoje rinkoje (ribotą laikotarpį tapti vieninteliu paslaugų teikėju tam tikroje teritorijoje arba joje veikti kartu su kitais šių paslaugų teikėjais ir konkuruoti dėl vartotojų).

Atliktas palyginimas parodė tendenciją, kad mažiausios paslaugų kainos vyravo savivaldybėse, kurios taikė konkurencingą procedūrą komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų teikėjams parinkti, tuo tarpu didžiausios – savivaldybėse, kurios šias paslaugas pavedė teikti savo kontroliuojamoms įmonėms. Pažymėtina tai, kad iš Rinkos tyrimo metu apklaustų 28 įmonių bent 4 įmonės, esant galimybei, paslaugas pageidautų teikti visose Lietuvos savivaldybėse, todėl darytina išvada, kad privatūs rinkos dalyviai yra suinteresuoti varžytis dėl teisės teikti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas. Konkurencijos taryba taip pat pažymėjo, kad nesant vienodo komunalinio atliekų tvarkymo veiklų ir jų sąnaudų skirstymo, o taip pat vienodo komunalinių atliekų mato vieneto (tūrio kubiniais metrais (m^3) arba svorio tonomis (t)), šių atliekų tvarkymo kainos gali būti iškreipiamos, dėl ko jas yra sudėtinga palyginti tarp atskirų savivaldybių. Komunalinių atliekų tvarkymą organizuojantiems subjektams (savivaldybėms ar (ir) komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriams) Konkurencijos taryba rekomendavo užtikrinti viešas, skaidrias, nediskriminacines sąlygas visiems komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų teikėjams varžytis dėl teisės teikti šias paslaugas vartotojams bei organizuoti kiek įmanoma atviresnę konkurencingą paslaugų teikėjų parinkimo procedūrą, sudarant galimybę tokioje parinkimo procedūroje dalyvauti kiek įmanoma didesniai įmonių skaičiui, greta komunalinių atliekų surinkimo ir vežimo paslaugų į konkurso sąlygas neįtraukti kitų paslaugų, kelti teikiamos paslaugos sudėtingumui proporcingus kvalifikacinius reikalavimus.

Analizuojant perkančiųjų organizacijų CVP IS paskelbtą informaciją apie atliktus vidaus sandorius 2011–2014 m., nustatyta, kad pagal perkančiųjų organizacijų, sudariusių vidaus sandorius, grupes, daugiausiai kontroliuojamų subjektų turi savivaldybės (68). Savivaldybėms atsiranda galimybė piktnaudžiauti, steigiant sau pavaldžias įmones konkreitiems darbams atlikti ar prekėms ir paslaugoms įsigyti net ir tose srityje, kur egzistuoja rinkos pasiūla (pvz., projektavimo, mokymo paslaugos). Tai lemia kainų augimą bei neskaidrų lėšų panaudojimą.

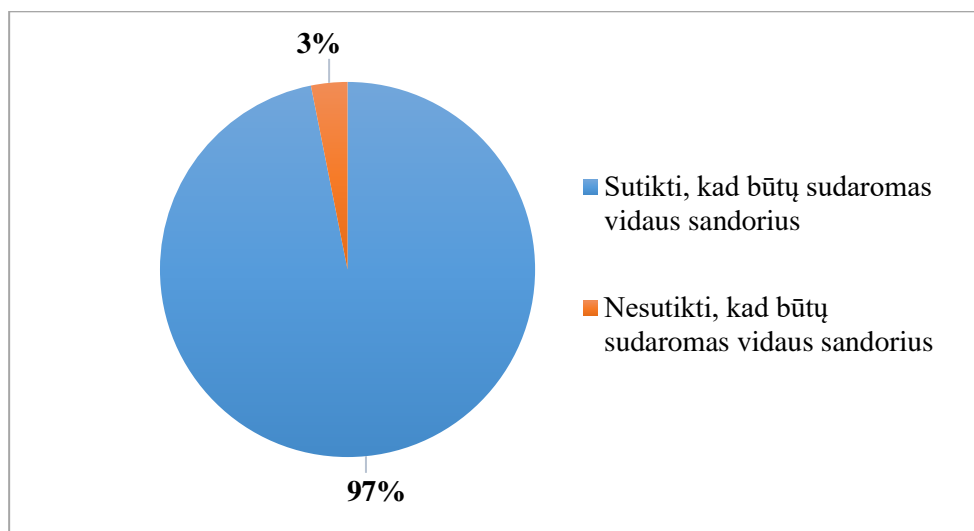
Riziką, kylančią dėl darbų, prekių ar paslaugų kainų neatitikimo rinkos kainų, kuomet elektros energetikos įmonės sudaro vidaus sandorius su dukterinėmis bendrovėmis arba tada, kai darbai, prekės ar paslaugos įsigyjamos iš vienintelio tiekėjo, nurodė Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, atlikusi valstybinį auditą „Valstybinio audito ataskaitoje „Elektros energetikos sektoriaus pertvarka“ pateiktos rekomendacijos įgyvendinimas“⁴. Atlikto audito tikslas – įvertinti, ar paslaugos iš aptarnaujančių įmonių buvo pirktos konkurencinėje aplinkoje ir jų pirkimas buvo ekonomiškėnis lyginant su vidaus sandoriais. Audito metu buvo vertinami teikiamų nekilnojamojo turto ir automobilių nuomos, informacinių technologijų ir telekomunikacijų, elektros tinklų remonto ir priežiūros paslaugų pirkimai iš aptarnavimo įmonių. Be to, buvo vertinama, kaip kito perdavimo ir skirstymo operatorių elektros energijos kainų viršutinės ribos ir kokią dalį paslaugų elektros energetikos srityje veikiančios įmonės pirkė rinkoje iš dukterinių ir asocijuotų įmonių. Audituojamas laikotarpis – 2011–2013 m. Audito metu buvo nustatyta, kad elektros energetikos įmonių vykdyti pirkimai konkurencinėje aplinkoje yra ekonomiškėsi nei sudaromi vidaus sandoriai, viešųjų pirkimų konkurso būdu laimėtų ir pasirašytų sutarčių bendrasis pelningumas yra reikšmingai mažesnis negu

⁴ T. p., kaip².

sutarčių, sudarytų vidaus sandoriais, o elektros energetikos įmonės steigia naujas dukterines ir asocijuotas įmones, su kuriomis sudaromi vidaus sandoriai nekonkurencinėje aplinkoje.

6

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 10 straipsnio 5 dalyje numatyta išimtimi, vidaus sandoriai gali būti pradėti vykdyti tik gavus Tarnybos sutikimą. Teikdama prašymą Tarnybai dėl sutikimo sudaryti vidaus sandorį, perkančioji organizacija pateikia informaciją apie juridinio asmens, su kuriuo planuojama sudaryti pirkimo sutartį, atitiktį Įstatymo 10 straipsnio 5 dalyje nustatytiems reikalavimams. Tik retais atvejais Tarnyba nedavė sutikimo, kad būtų sudaromas vidaus sandoris (6 pav.).

6 pav. VPT sprendimai dėl vidaus sandorių 2012–2014 m.

Dažniausiai į Tarnybą dėl sutikimo, kad būtų sudaromas vidaus sandoris, kreipiasi perkančiosios organizacijos, kurių kontroliuojami subjektai atitinka nustatytus reikalavimus dėl naudojimosi Įstatymo 10 str. 5 dalyje numatyta išimtimi, tad keleto privalomų sąlygų patikrinimas yra formalus ir nekuria jokios pridėtinės vertės.

3. Išvados ir pasiūlymai

Tyrimai rodo, kad perkančiosios organizacijos, sudarydamos vidaus sandorius, nesiekia racionalaus lėšų panaudojimo. Priimdamos sprendimą sudaryti vidaus sandorį perkančiosios organizacijos neįvertina įtakos konkurencijai. Nėgana to, yra atvejų, kai subjektai, su kuriais sudaryti vidaus sandoriai, nelaiko savęs perkančiosiomis organizacijomis, todėl nėra kontroliuojami jų įsigijimai, kai kurios rinkos tampa uždaros, o tai neatitinka viešųjų pirkimų tikslų. Dėl aukštesnėmis nei rinkos kainomis sudaromų sutarčių žalą patiria ir vartotojai ir verslas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Tarnyba siūlo:

- Vidaus sandorius sudaryti tik su perkančiosios organizacijos statusą turinčiu subjektu, taip užtikrinant šių subjektų efektyvius įsigijimus. Taip pat tikslinga Viešųjų pirkimų įstatyme nurodyti, kad didžiąją dalį vidaus sandoryje numatytų paslaugų, darbų įvykdytų, prekes gamintų pats subjektas, su kuriuo sudarytas sandoris, o ne perduotų kitiems subjektams;
- Stiprinti vidaus sandorių kontrolę, šią funkciją priskiriant Tarnybai. Šiuo metu galiojantis Įstatymas numato Tarnybos funkciją kontroliuoti sutarčių, sudarytų atlikus viešojo pirkimo procedūras, vykdymą, o vidaus sandorių, kaip Įstatyme numatytos išimties, vykdymo kontrolė nėra numatyta Tarnybos funkcija;
- Vidaus sandorio būdu sudaryta sutartis turi būti terminuota ir sudaroma ne ilgiau nei trejiems metams.
- Atsisakyti Įstatymo 8² straipsnio 2 dalies 7 p. įtvirtintos Tarnybos teisės, duoti sutikimą perkančiajai organizacijai atlikti pirkimą šio Įstatymo 10 straipsnio 5 dalyje nustatytu būdu.